

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ІНСТИТУЦІЙНИХ АУДИТІВ ЗЗСО У 2024 РОЦІ

ВСТУП

Важливою складовою зовнішньої системи забезпечення якості освіти, що позитивно впливає на поліпшення якості освітніх і управлінських процесів закладів загальної середньої освіти та удосконалення діяльності освітніх систем громад, є інституційний аудит. Проте упродовж дії воєнного стану відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 березня 2022 р. № 303 припинено заходи державного нагляду (контролю). Позапланові заходи можуть бути проведені лише за наявності загрози, що має негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави, а також для виконання міжнародних зобов'язань України на підставі рішень центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у відповідних сферах.

Водночас у ЗЗСО виникло багато проблем, пов'язаних з особливістю організації освітнього процесу під час воєнного стану. З метою отримання рекомендацій щодо роботи ЗЗСО в умовах військової агресії російської федерації керівники і засновники закладів освіти почали звертатися до Державної служби якості освіти (далі – Служба) та її територіальних органів щодо проведення позапланових інституційних аудитів. Проте звернення Служби до Міністерства освіти і науки України щодо надання погоджень на проведення позапланових аудитів залишались у переважній більшості без погодження.

7 лютого 2024 року Міністерством видано наказ № 137 «Про проведення позапланових заходів державного нагляду (контролю) упродовж дії воєнного стану», яким дозволено проведення позапланових заходів державного нагляду (контролю) у сфері освіти, зокрема й позапланових інституційних аудитів.

Фактично позапланові інституційні аудити розпочалися з березня 2024 року. Звіт підготовлено на основі аналізу висновків та рекомендацій, розроблених експертними групами, за результатами 132 позапланових інституційних аудитів, проведених у закладах загальної середньої освіти, розташованих у 19 областях та м. Києві. Не проводилися інституційні аудити в областях, що включені до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, або тимчасово окупованих російською федерацією (Харківська, Херсонська, Запорізька, Донецька та Луганська області).

Під час аудитів якість освітньої діяльності вивчалася за чотирма напрямками: освітнє середовище закладу освіти, система оцінювання результатів навчання учнів, педагогічна діяльність педагогічних працівників, управлінські процеси закладу освіти. За результатами інституційних аудитів було сформовано та надіслано 132 висновки та рекомендації закладам освіти та їхнім засновникам.

Методи збору даних та обрахунку результатів

Для отримання даних освітні експерти проводили опитування (анкетування) учнів, їхніх батьків та педагогічних працівників, інтерв'ю з керівником, заступником

керівника, практичним психологом, представником учнівського самоврядування), вивчали документацію, освітнє середовище та педагогічну діяльність педпрацівників.

Окрім того, під час проведення інституційного аудиту апробовано інформаційну (автоматизовану) систему зовнішнього оцінювання і самооцінювання освітніх та управлінських процесів «Evalued» (далі – ІАС «Evalued»), щоб перевірити її практичну ефективність, виявити можливі технічні й методологічні шляхи вдосконалення, а також отримати зворотний зв'язок від користувачів. Так, у період із 30 жовтня по 20 грудня 2024 року, здійснено апробацію методики й інструментарію для проведення інституційного аудиту закладу загальної середньої освіти з використанням ІАС «Evalued» на базі Ліцею № 142 м. Києва.

Для проведення інституційного аудиту ЗЗСО з використанням ІАС «Evalued» розроблено і завантажено до системи 14 форм та опитувальників. Під час проведення інституційного аудиту анкетування пройшли 171 учень/учениця 9 – 11-х класів, 407 батьків учнів/учениць та 43 педагогічні працівники. Зовнішніми експертами заповнено 64 формуляри за результатами спостереження за проведенням навчальних занять.

Загалом у ході проведення апробації членами експертної групи визначено наступні переваги: інтерфейс модуля «Інституційний аудит» має чітку та логічну структуру навігації, що дозволяє швидко переміщатися між різними вкладками; інформація, занесена експертами до системи, після додаткової обробки узагальнюється за напрямками, що спрощує підготовку висновків і рекомендацій.

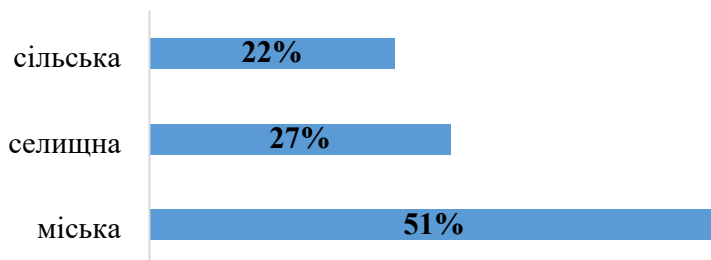
КІЛЬКІСНИЙ АНАЛІЗ ПРОВЕДЕНИХ ІНСТИТУЦІЙНИХ АУДИТІВ. СТАТИСТИЧНІ ДАНІ

Кількість проведених інституційних аудитів (за областями)

	Область	Кількість закладів освіти
1	Вінницька	11
2	Волинська	10
3	Донецька	
4	Дніпропетровська	5
5	Житомирська	4
6	Закарпаття	8
7	Запорізька	
8	Івано-Франківська	6
9	Київська	1
10	Кіровоградська	7
11	Львівська	12
12	Луганська	
13	Миколаївська	4
14	Одеська	9
15	Полтавська	7
16	Рівненська	5
17	Сумська	4
18	Тернопільська	11
19	Харківська	
20	Херсонська	
21	Хмельницька	7

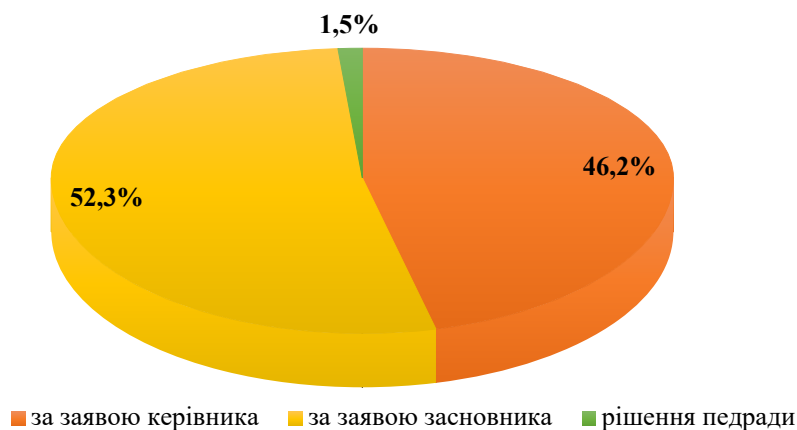
22	Черкаська	5
23	Чернівецька	6
24	Чернігівська	7
25	місто Київ	3
	РАЗОМ:	132

**Заклади освіти, де проведено інституційний аудит,
знаходяться в громадах:**

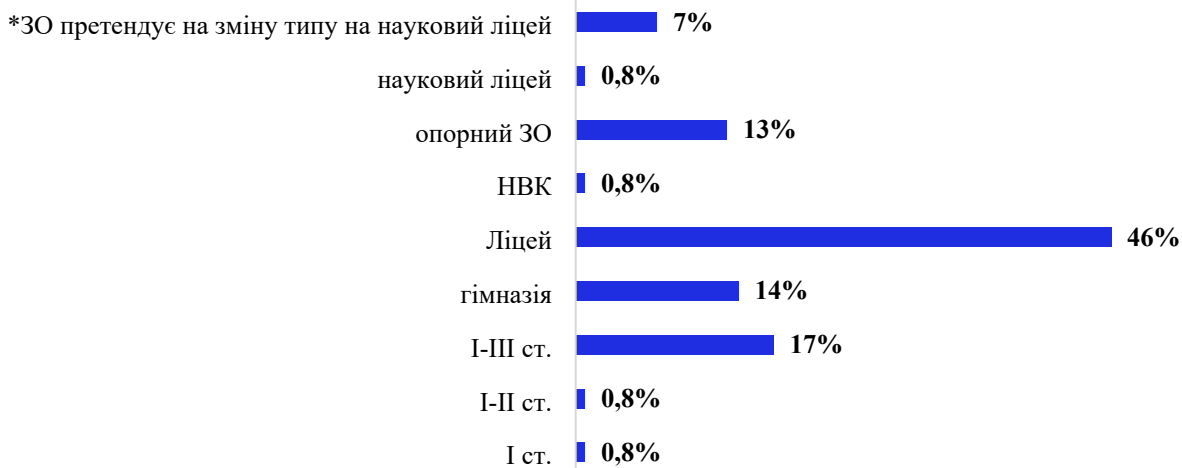

Найбільшу кількість інституційних аудитів було проведено у Львівській (12), Вінницькій і Тернопільській (по 11), Волинській (10), Одеській (9) та Закарпатській (8) областях, найменше – у м. Києві (3) та Київській області (1).

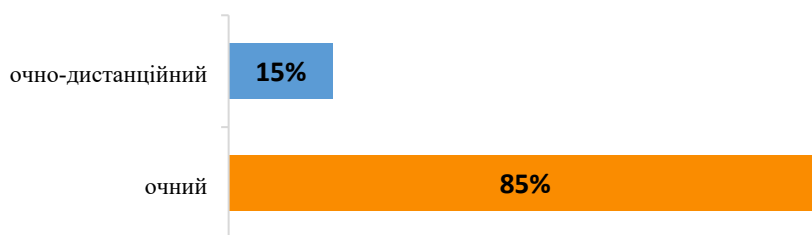
Проведення позапланових аудитів ініційовані:

Типи закладів освіти, де проведено інституційний аудит:

Спосіб проведення інституційного аудиту:

Рівні оцінювання освітніх і управлінських процесів ЗЗСО за напрямками

НАПРЯМИ	Низький		Вимагає покращення		Достатній		Високий	
	Кількість	Відсоток	Кількість	Відсоток	Кількість	Відсоток	Кількість	Відсоток
Освітнє середовище	0	0%	80	60%	50	38%	2	2%
Система оцінювання результатів навчання учнів	0	0%	80	60%	50	38%	2	2%
Педагогічна діяльність педагогічних працівників	0	0%	59	45%	66	50%	7	5%
Управлінські процеси закладу освіти	1	1%	49	37%	76	57%	6	5%

У більшості ЗЗСО, де відбувся інституційний аудит, освітнє середовище та система оцінювання результатів навчання учнів потребують покращення, тоді як педагогічна діяльність й управлінські процеси в більш ніж половині закладів оцінено на достатньому рівні.

Варто зазначити, що на високому рівні напрями «Освітнє середовище» та «Система оцінювання результатів навчання учнів» оцінено у двох закладах освіти – по одному в Закарпатській та Івано-Франківській областях. На високому рівні за результатами проведених інституційних аудитів педагогічна діяльність здійснюється у семи ЗЗСО (Дніпропетровська – 1, Івано-Франківська – 2, Львівська – 1, Черкаська – 2, м. Київ – 1), управлінські процеси – в шести ЗЗСО (Закарпатська – 1, Львівська – 1, Одеська – 1, Черкаська – 2, м. Київ – 1). Водночас на низькому рівні управлінська діяльність здійснюється в одному ЗЗСО Чернігівської області. Низького рівня оцінювання за іншими трьома напрямками не виявлено у жодній школі, де проходив аудит.

За результатами 132 аудитів найвищі показники отримано за напрямом «Управлінські процеси» (62 % ЗЗСО). У 55 % ЗЗСО на високому і достатньому рівні експерти оцінили напрям «Педагогічна діяльність педагогічних працівників». Однак напрями «Освітнє середовище» та «Система оцінювання результатів навчання учнів» у більшості шкіл (60 % ЗЗСО) оцінені експертами на рівні, що вимагає покращення.

Рівні оцінювання освітніх і управлінських процесів ЗЗСО за вимогами

ВИМОГА	Напрямок 1. ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	Низький	Вимагає покращення	Достатній	Високий
1.1.	Безпечне середовище	1%	64%	33%	2%
1.2.	Освітнє середовище вільне від наси́льства	2%	36%	60%	2%
1.3.	Інклюзивне, розвивальне середовище	3%	68%	27%	2%
	Напрямок 2. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ				
2.1.	Система оцінювання учнів	3%	56%	36%	5%
2.2.	Моніторинг результатів навчання учнів	4%	54%	39%	3%
2.3.	Само- та взаємооцінювання учнів	4%	59%	34%	3%
	Напрямок 3. ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ				
3.1.	Планування, формування компетентностей	1%	48%	47%	4%
3.2.	Професійний розвиток учителів	2%	46%	40%	12%
3.3.	Співпраця у закладі освіти	0%	14%	74%	12%
3.4.	Діяльність на засадах академічної добročесності	2%	55%	39%	4%
	Напрямок 4. УПРАВЛІНСЬКІ ПРОЦЕСИ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ				
4.1.	Стратегія розвитку, планування діяльності ЗО	9%	47%	38%	6%
4.2.	Прозорість діяльності, формування довіри	2%	23%	65%	10%
4.3.	Кадрова політика	1%	27%	60%	12%
4.4.	Організація освітнього процесу	1%	45%	49%	5%
4.5.	Реалізація політики академічної добročесності	4%	36%	57%	3%

1. За напрямом «Освітнє середовище»:

- найбільш високі показники визначені за вимогою «Створення освітнього середовища, вільного від будь-яких форм наси́льства та дискримінації» (62 % ЗЗСО експерти оцінили на високому і достатньому рівні);

- найбільш проблемні показники – за вимогою «Формування інклюзивного, розвивального та мотивуючого до навчання освітнього простору» (62 % ЗЗСО оцінені експертами на рівні, що вимагає покращення, а високий рівень мають лише 2 % шкіл).

2. За напрямом «Система оцінювання результатів навчання учнів»:

- загалом цей напрям має найнижчі результати оцінювання: менше половини закладів освіти за кожною із вимог оцінені експертами на високому і достатньому рівні, водночас вимога «Наявність відкритої, прозорої і зрозумілої для здобувачів освіти системи оцінювання їх навчальних досягнень» у 3 % (4 ЗЗСО) має низький рівень, а 56 % (73 ЗЗСО) – вимагає покращення. Школи потребують удосконалення механізмів оцінювання учнів, зробивши їх більш прозорими і зрозумілими.

Слід зазначити, що забезпечення вимоги «Спрямованість системи оцінювання на формування у здобувачів освіти відповідальності за результати свого навчання, здатності до самооцінювання» в 59 % (78 ЗЗСО) здійснюється на рівні, що вимагає покращення, а в 4 % (5 ЗЗСО) – на низькому рівні.

Також більше половини ЗЗСО потребують запровадження сучасних методів моніторингу результатів навчання учнів, включаючи аналітику даних, оскільки за вимогою «Застосування внутрішнього моніторингу, що передбачає систематичне відстеження та коригування результатів навчання кожного здобувача освіти» 54 % шкіл експерти оцінили на рівні, що вимагає покращення, а 4 % – на низькому.

3. За напрямом «Педагогічна діяльність»:

- найбільш високі показники – за вимогою «Налагодження співпраці зі здобувачами освіти, їхніми батьками, працівниками закладу освіти» (у переважній більшості шкіл (74 %) визначено достатній рівень, а в 12 % – високий);

- найбільш низькі показники – за вимогою «Організація педагогічної діяльності та навчання здобувачів освіти на засадах академічної доброчесності» (більш як половина шкіл (55 %) оцінені експертами на рівні, що вимагає покращення, а двох ЗЗСО – на низькому рівні), що потребує посилення контролю за дотриманням принципів академічної доброчесності.

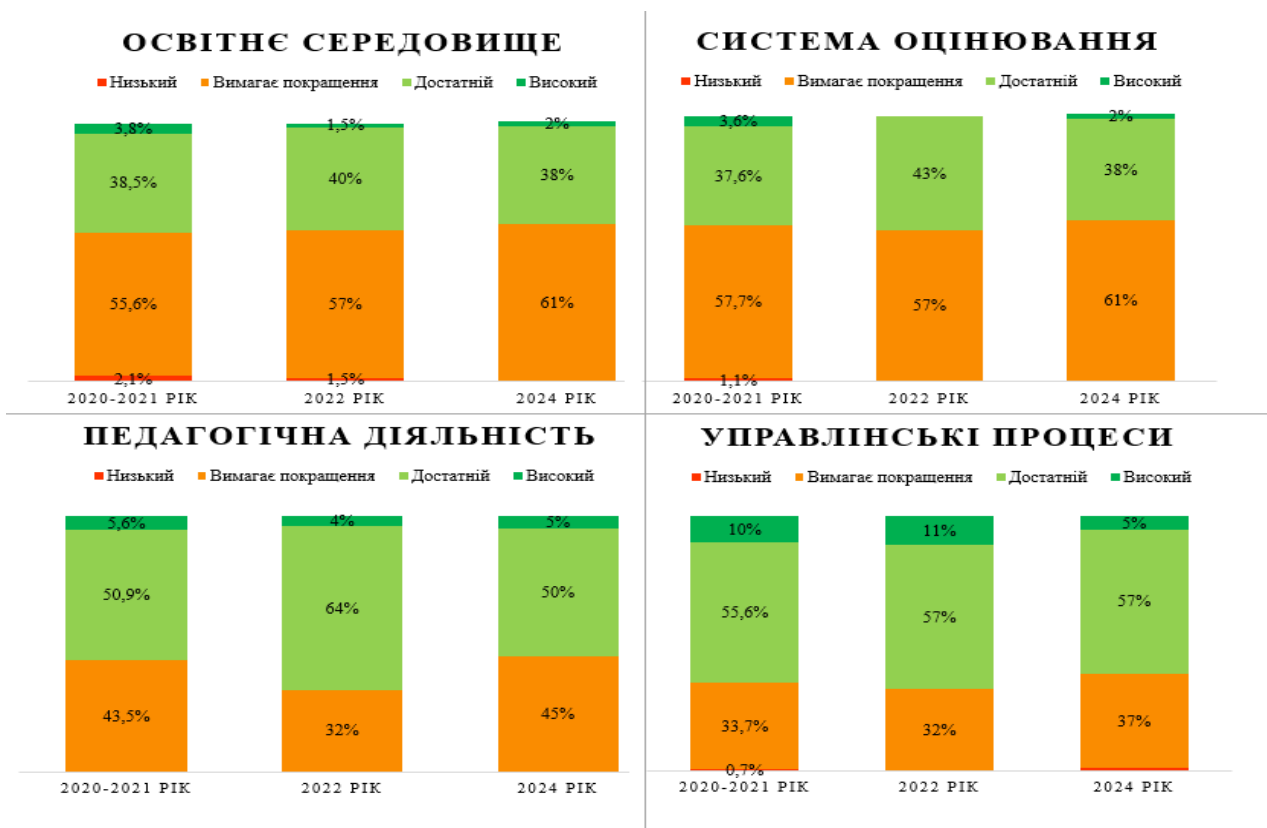
4. За напрямом «Управлінські процеси»:

- найбільш високі показники – за вимогами «Формування відносин довіри, прозорості, дотримання етичних норм» (у більшості шкіл (65 %) визначено достатній рівень, а в 10 % – високий) та «Ефективність кадрової політики та забезпечення можливостей для професійного розвитку педагогічних працівників» (72 % ЗЗСО – достатній і високий рівень, проте 28 % потребують покращення).

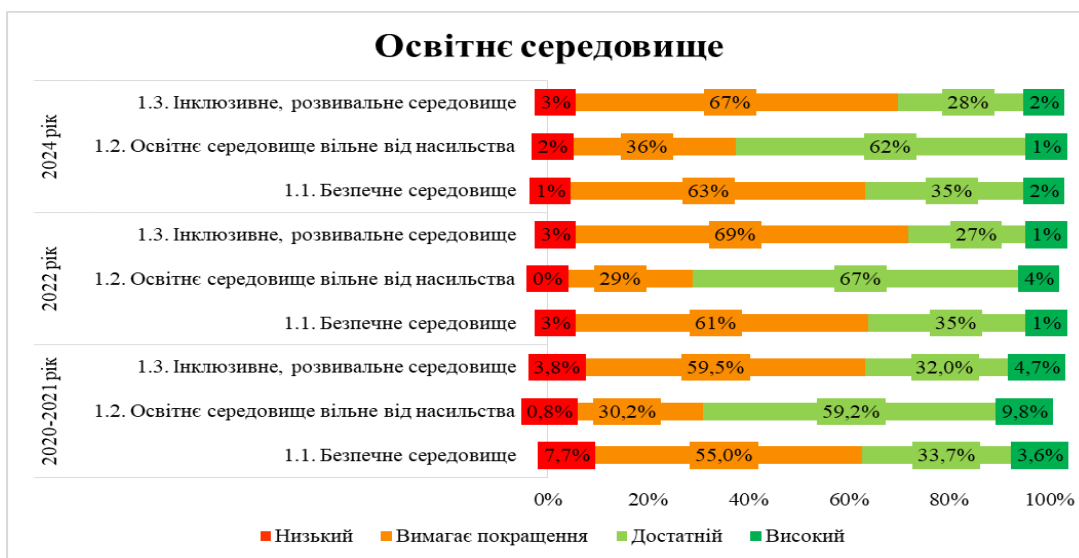
- найбільш низькі показники – за вимогою «Наявність стратегії розвитку та системи планування діяльності закладу, моніторинг виконання поставлених цілей і завдань» (значна частина шкіл (47 %) оцінені експертами на рівні, що вимагає покращення, а 9 % (12 ЗЗСО) – на низькому рівні).

В організації освітнього процесу на засадах людиноцентризму, прийняття управлінських рішень на основі конструктивної співпраці учасників освітнього процесу, взаємодії закладу освіти з місцевою громадою (вимога 4.4.) 46 % закладів потребують покращення.

Порівняльний аналіз рівнів оцінювання освітніх і управлінських процесів ЗЗСО за напрямками (2020 – 2024 роки)

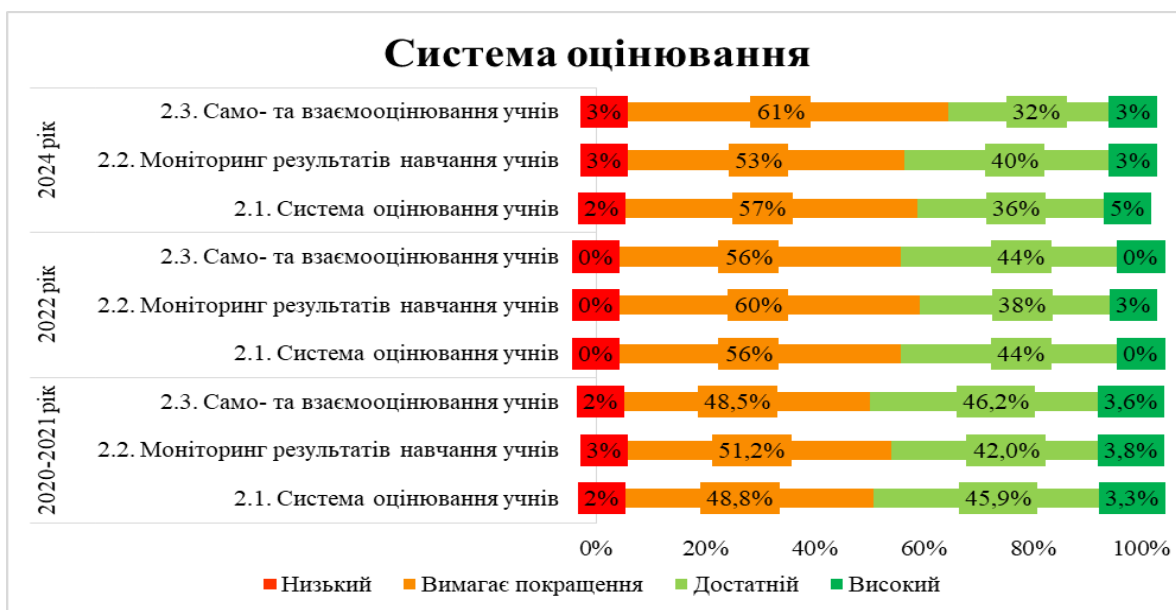

Аналіз даних за 2020 – 2021 р.р., 2022 і 2024 роки дозволяє простежити динаміку змін у якості освітнього середовища, системи оцінювання результатів навчання учнів, педагогічної діяльності та управлінських процесів у ЗЗСО.

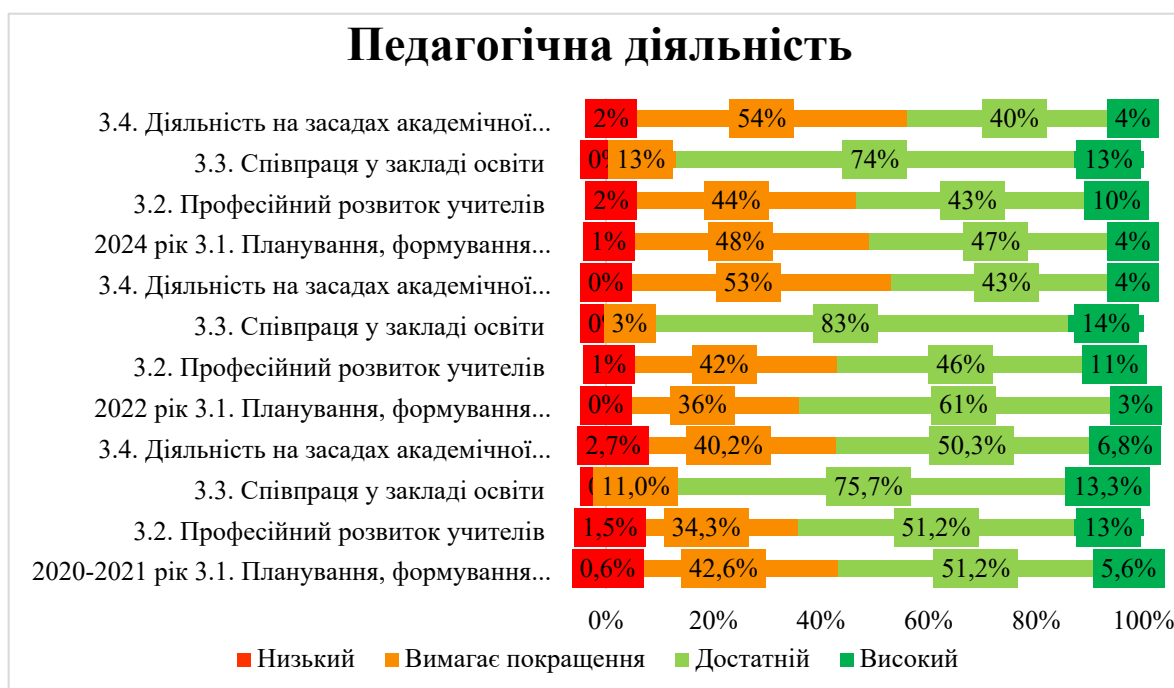

Порівнюючи результати проведення інституційних аудитів у 2020 – 2021 р.р. (338 ЗЗСО) та 2022 (77 ЗЗСО), слід зазначити, що у 2024 році дещо погіршилися показники оцінювання **напрямку «Освітнє середовище»** (рівень вимагає покращення зріс на 4 %), зокрема за вимогою 1.2. «Створення освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації» спостерігається збільшення кількості ЗЗСО

(на 9 %), оцінених на рівні, що вимагає покращення і низькому, що свідчить про недостатню ефективність антибулінгової політики, запровадженої у школах.

Схожа картина простежується на напрямом «Система оцінювання результатів навчання учнів». Порівняно з 2022 роком на 5 % зменшилася кількість ЗЗСО, які оцінені експертами на достатньому рівні. Водночас на рівні, що вимагає покращення, простежується зростання на 4 %. Як і в попередні роки, цей напрям має найнижчі результати оцінювання, зокрема за вимогою 2.3. «Спрямованість системи оцінювання на формування у здобувачів освіти відповідальності за результати свого навчання, здатності до самооцінювання» ще більша частка шкіл (на 7 % порівняно з 2022 р. і на 13 % у 2020 – 2021 р.р) – рівні, що вимагає покращення.

Щодо напрямку «Педагогічна діяльність», то показники рівнів оцінювання корелюються із результатами 2020 – 2021 р.р., а порівняно з 2022 роком простежується зменшення частки ЗЗСО, які за підсумками інституційних аудитів оцінені експертами на достатньому рівні (на 14 %). Водночас на 7 % зросла кількість шкіл, у яких педагогічна діяльність здійснюється на рівні, що вимагає покращення. Особливо за вимогою 3.1. «Ефективність планування педагогічними працівниками своєї діяльності, використання сучасних освітніх підходів до організації освітнього процесу з метою формування ключових компетентностей здобувачів освіти» показники оцінювання на рівні, що вимагає покращення і низькому зросли на 6 % проти 2020 – 2021 р.р. і на 13 % у порівнянні з 2022 р.; за вимогою 3.2. «Постійне підвищення професійного рівня і педагогічної майстерності педагогічних працівників» зниження якості на рівні 6 % і 12 % відповідно зазначеного вище; погіршення організації педагогічної діяльності та навчання здобувачів освіти на засадах академічної доброчесності (вимога 3.4.) вимірюється на рівні 4 % (у 2022 р.) і 14 % (2020 –2021 р.р.). Лише за вимогою 3.3. «Налагодження співпраці зі здобувачами освіти, їх батьками, працівниками закладу освіти» у порівнянні з попередніми роками показники оцінювання суттєво не змінилися.

Результати оцінювання за напрямом «Управлінські процеси» майже не відрізняються від оцінок експертів за попередні роки: показники достатнього рівня за вимогами зберігаються на рівні 58 % ЗЗСО, дещо зменшилися частка шкіл, які мають високий рівень (5 %, а в минулі роки було 10 – 11 %), та рівень, що вимагає покращення (у 2024 році на 5 % зросла кількість ЗЗСО у порівнянні з 2022 роком).

Основні тенденції освітньої діяльності ЗЗСО

Напрямок 1. Освітнє середовище закладів освіти

1. Безпека учасників освітнього процесу

Недоступність території та приміщення школи для несанкціонованого заїзду транспортних засобів та доступу сторонніх осіб забезпечується лише у третині шкіл (33 %).

88 % ЗЗСО, де відбувся інституційний аудит, провадять освітню діяльність у тому числі на рівні початкової освіти. Водночас у 43 % закладів освіти не обладнано майданчики для здобувачів освіти початкової школи. Лише у восьми школах (5 %) майданчики обладнані тіншовими навісами/альтанками, ігровим та спортивним обладнанням, що відповідає віковим особливостям учнів та запитам дітей з ООП.

У менш як половині ЗЗСО (42 %) розміщення навчальних приміщень для учнів початкової школи відповідають санітарним вимогам. У 12 школах (9 %) навчальні кабінети розташовані в цокольних та/або підвальних поверхах.

Споруди цивільного захисту/укриття (споруди подвійного призначення та/або найпростіші укриття) наявні у 78 % ЗЗСО, відсутні в трьох ЗЗСО (2 %) (фізико-математичний лицей м. Дніпро, Вересоцька гімназія та Горбівський лицей Куликівської селищної ради Чернігівського району Чернігівської області), а 20 % закладів освіти використовують укриття інших суб'єктів господарювання. У 82 % шкіл діє система оповіщення, однак лише в 7 % закладів вона доступна для дітей з порушенням слуху і зору.

У 75 % шкіл розрахункова місткість захисних споруд, що використовуються для укриття учасників освітнього процесу, в разі включення сигналу «Повітряна тривога» відповідає кількості учнів школи, що дає можливість у поточному навчальному році здійснювати освітній процес очно. У 14 % шкіл (19 закладів) існує додаткова потреба в облаштуванні місць для перебування учасників освітнього процесу в укритті, а в 14 школах (11 %) потужності споруд цивільного захисту є недостатніми для укриття учасників освітнього процесу, тому в цих закладах організовано змішане навчання.

Слід звернути увагу, що в спорудах цивільного захисту/укриттях умови для проведення навчальних занять забезпечено лише у 23 % ЗЗСО, а в половині шкіл (51 %) не створені умови для продовження навчальних занять під час повітряної тривоги. У третині шкіл такі умови забезпечуються лише частково.

Найбільшою проблемою є забезпечення в укриттях вільного доступу для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення: лише в 13 % шкіл виконується ця вимога.

За спостереженнями експертів, у 28 % ЗЗСО не дотримуються санітарні норми щодо облаштування та утримання санітарних вузлів, а у 16 % не забезпечено питний режим.

2. Облаштування навчальних кабінетів

Заслужує на увагу засновників ЗЗСО питання наявності засобів навчання й обладнання в навчальних кабінетах природничо-математичного циклу та облаштування STEM-лабораторій. За підсумками інституційних аудитів, у I півріччі 2024 року навчальні кабінети лише близько чверті ЗЗСО оснащені сучасними засобами навчання та обладнанням, з урахуванням вимог новітніх освітніх технологій і методів навчання, зокрема: фізики і хімії – 19 %, біології – 15 %, географії – 18 %.

Деяко краща ситуація із оснащенням кабінетів математики (22 %) та інформатики (31 %) для реалізації освітньої програми закладів освіти. Навчальні кабінети для вивчення іноземної мови обладнані засобами навчання у 23 % шкіл, а майстерні/кабінети трудового навчання – лише у 7%.

Водночас не обладнані або взагалі відсутні в значній частині шкіл навчальні кабінети: фізики – 17 %, хімії – 15 %, біології – 18 %, географії – 20 %, математики – 13 %, іноземної мови – 27 %, майстерні/кабінети трудового навчання – 25 %.

У кожній десятій школі обладнання (засобів навчання) недостатньо для виконання навчальних програм із предметів природничо-математичного циклу.

Потребують оновлення навчальне обладнання та засоби навчання згаданих навчальних кабінетів майже половина шкіл (від 44 % до 52 % з різних навчальних предметів, а кабінетів інформатики – 56 % шкіл). Лише у семи (5 %) закладах освіти, де відбувся інституційний аудит, обладнано STEM-лабораторії для залучення здобувачів освіти до навчально-дослідницької та пошукової діяльності з використанням проєктних технологій в освітньому процесі.

Важливим чинником надання психоемоційної підтримки учасникам освітнього процесу під час воєнного стану є створення умов для роботи практичних психологів закладів освіти, зокрема і наявність кабінетів для проведення індивідуальних та групових консультацій тощо. Однак у майже третині шкіл (28 %) за результатами аудитів практичні психологи не забезпечені окремими кабінетами.

Також у 10 % закладів освіти відсутні умови для проведення навчальних занять із фізичної культури, а в 53 % шкіл обладнання та інвентар для фізкультурно-спортивних приміщень, за допомогою яких в освітньому процесі реалізовується інваріантна частина навчальної програми, потребують оновлення.

У 8 % ЗЗСО недостатньо навчальних приміщень для здійснення освітнього процесу, у 15 % – навчальних кабінетів. Водночас 24 ЗЗСО (18 %) укладено угоди про співпрацю щодо забезпечення приміщеннями для реалізації освітньої програми. У близько третини шкіл (31 %) недостатня кількість комп'ютерної техніки.

Оснащення та засоби навчання й обладнання, що використовуються в освітньому процесі в початковій школі більшості закладів освіти (78 %), відповідають вимогам з урахуванням новітніх освітніх технологій і методів навчання в НУШ, у 9 % шкіл – потребують оновлення, а в 7 ЗЗСО (5 %) обладнання (засобів навчання) недостатньо для виконання навчальних програм.

Бібліотеки функціонують як інформаційно-ресурсні центри (наявність читального залу, комп'ютерної техніки, електронної системи каталогів, доступ до мережі Інтернет тощо) лише в 25 % шкіл. У такій же кількості ЗЗСО бібліотеки не виконують своїх функцій. Потребують оновлення та додаткового ресурсного забезпечення приміщення бібліотек 57 % закладів освіти. У деяко більше половини (56 %) ЗЗСО

приміщення та облаштування бібліотеки використовуються для проведення навчальних занять, культурно-освітніх заходів, у 58 % шкіл учні відвідують бібліотеку під час перерв та після уроків, працюють над індивідуальними та груповими завданнями.

3. Забезпечення доступом до мережі Інтернет

У переважній більшості ЗЗСО (73 %) усі навчальні кабінети забезпечені доступом до мережі Інтернет, у 18 % шкіл – більшість навчальних кабінетів, а в 7 % – забезпечені лише окремі класні кімнати, однак лише в 49 % закладах освіти обмежено доступ до сайтів з небажаним змістом та встановлено антивірусне програмне забезпечення.

100 % ЗЗСО, де проводився аудит, мають власний вебсайт. Інформація, що розміщується на вебсайтах закладів освіти, в основному відповідає вимогам статті 30 Закону України «Про освіту», однак лише 57 % шкіл забезпечують її актуальність та вчасно оновлюють (у 37 % ЗЗСО інформація оновлена частково).

Позитивним є той факт, що переважна більшість закладів освіти (75 %), що пройшли інституційний аудит, здійснюють освітній процес із використанням електронних журналів та щоденників і використовують електронні освітні платформи під час застосування технологій дистанційного навчання, зокрема: «Єдина школа», Teams, «Нові знання», «Моя школа», «Google Classroom» тощо.

4. Дотримання учасниками освітнього процесу вимог щодо охорони праці та безпеки життєдіяльності

Про дотримання учасниками освітнього процесу вимог щодо охорони праці та безпеки життєдіяльності, зокрема у кабінетах підвищеного ризику під час навчальних занять, свідчать висновки експертних груп за результатами аудитів 80 % закладів освіти. У річних планах роботи 95 % шкіл передбачені навчання/інструктажі з охорони праці, безпеки життєдіяльності, надання домедичної допомоги, пожежної безпеки, правил поведінки в умовах надзвичайних ситуацій. Водночас у 43 % ЗЗСО відсутні звіти з питань профілактики травматизму та виконання заходів розділу з охорони праці, безпеки життєдіяльності та не приймаються управлінські рішення з цих питань. Посвідчення про перевірку знань з охорони праці, безпеки життєдіяльності наявні у керівництва 87 % ЗЗСО, а сертифікати про проходження працівниками навчальних курсів з питань надання домедичної допомоги – у 69 % ЗЗСО.

5. Безпечне освітнє середовище, вільне від будь яких проявів насилля

У переважній більшості закладах освіти (87 %) учасники освітнього процесу взаємодіють на засадах взаємоповаги, не спостерігалися випадки образливої поведінки, приниження, прояви психологічного та фізичного насильства; затверджено План заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню), що містить заходи для учасників освітнього процесу (91 % шкіл) і враховує вікові особливості учнів (73 %), але лише 46 % шкіл на засіданнях педагогічної ради аналізують ефективність виконання Плану заходів, спрямованих на

запобігання та протидію булінгу (цькуванню). Водночас майже третина ЗЗСО (31 %) не здійснюють аналіз стану відвідування учнями навчальних занять і не з'ясовують причин їх відсутності (відсутні відповідні накази). У 15 % шкіл зафіксовано наявність заяв/повідомлень про випадки булінгу (цькування), у 95 % створено комісії, однак у 15 % – відсутні протоколи засідань комісій з розгляду випадків булінгу, така ж кількість закладів освіти не повідомили відповідні органи та служби про випадки булінгу. Позитивним є те, що переважна більшість шкіл (85 %) проводять заходи із питань запобігання та протидії проявам насильства, організовані спільно з представниками правоохоронних органів.

6. Організація харчування в закладах освіти

Організація харчування у більшості ЗЗСО здійснюється відповідно до встановлених МОЗ вимог. Зокрема, у 88 % шкіл для учасників освітнього процесу забезпечено доступ до щоденного меню, яке розміщується на спеціально відведеному інформаційному стенді, вебсайті закладу освіти або доводиться до відома через інші канали комунікації. У 95 % шкіл асортимент їдалень не містить харчових продуктів, заборонених для реалізації. Водночас умови для забезпечення харчування учнів з особливими дієтичними потребами створені лише у 26 % шкіл, що вказує на необхідність подальшого вдосконалення інклюзивного підходу до організації харчування.

Наявність візуальних матеріалів, доступних для здобувачів освіти всіх вікових груп та спрямованих на популяризацію здорового харчування, зафіксована експертами у 56 % закладів освіти. У річному плані роботи 76 % закладів освіти передбачені заходи, спрямовані на розвиток культури здорового харчування в учнів та працівників закладу освіти.

7. Інклюзивне, розвивальне та мотивуюче освітнє середовище

У 99 ЗЗСО, де здійснювався інституційний аудит, навчаються діти з ООП та створено інклюзивні класи, але інформація в освітній програмі закладів освіти про реалізацію інклюзивного навчання наявна лише у 71% з них.

Посади асистента вчителя введено до штатного розпису закладів освіти відповідно до кількості інклюзивних класів у 85 % шкіл, вакантні для окремих класів у 7 % шкіл, не введено посади також у 7 % ЗЗСО. У штатних розписах 45 % шкіл наявні посади фахівців для проведення корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних занять з дітьми з ООП. У 26 % закладів освіти не укладено цивільно-правові угоди з фахівцями для проведення корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних занять.

У переважній більшості ЗЗСО (93 %) розроблені Положення та створені команди психолого-педагогічного супроводу для кожної дитини з ООП, у 88 % шкіл їх склад визначено відповідно до Положення, однак у 22 % шкіл до їх складу не включені фахівці ІРЦ, які брали участь у проведенні комплексної оцінки.

54 % ЗЗСО здійснюють моніторинг виконання індивідуальних програм розвитку, інформація про надання методичної підтримки педагогічним працівникам із питань організації інклюзивного навчання наявна у 35 % ЗЗСО.

Успішність впровадження й розвиток інклюзивного навчання в школах значною мірою залежить від створеного інклюзивного освітнього середовища з урахуванням потреб та можливостей дітей з ООП. У Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти зазначено, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування та заклади освіти мають забезпечити для учнів з ООП умови для здобуття освіти на рівні з іншими здобувачами освіти, зокрема, шляхом облаштування та обладнання ресурсної кімнати.

Однак лише в 19 % закладів освіти ресурсні кімнати повністю оснащені відповідно до освітніх, вікових запитів осіб з ООП з урахуванням індивідуальних програм розвитку, містять навчально-пізнавальну та ігрові зони. Майже в третині (31 %) шкіл ресурсні кімнати відсутні/не облаштовані, а в близько половини (49 %) наявні, але недостатньо укомплектовані меблями, технічним та додатковим обладнанням, відповідно до потреб осіб з ООП та/або не розподілені на зони.

Допоміжні засоби для навчання (спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку), що використовуються під час проведення навчальних занять, наявні відповідно до потреб учня (-ів) з ООП, зокрема: комп'ютерне та мультимедійне обладнання у менш ніж половині (45 %) закладів освіти, водночас комп'ютерні програми (з урахуванням індивідуальних потреб дитини з ООП) використовуються лише в 12 % ЗЗСО, дещо краща ситуація із забезпеченням дидактичними матеріалами для розвитку ігрової діяльності (75 %). Разом з тим у майже третині шкіл (32 %) є потреба, але засоби для навчання не придбані: обладнання для проведення корекційних занять з лікувальної фізкультури, ритміки – 45 % ЗЗСО, комп'ютерні програми (з урахуванням індивідуальних потреб дитини з ООП) та обладнання для кабінету психологічної реабілітації – у половині шкіл.

Безперешкодний рух територією забезпечено в 68 % закладів освіти, безбар'єрний доступ до будівлі школи, приміщень закладу освіти – 62 %, можливість вільного та зручного переміщення у навчальних кабінетах і користування меблями – у 66 % шкіл, дверний прохід забезпечує можливість проїзду візком у 72 % шкіл. Водночас контрастне, рельєфне маркування на стінах та підлозі, перед та на кінці сходової частини не забезпечено у більшій половині шкіл (59 %).

Варто зауважити, що туалетні кімнати/кабіни для осіб з ООП обладнані лише у кожному п'ятому закладі освіти, а можливість безперешкодного пересування між поверхами для людей з інвалідністю забезпечено лише у 7 % ЗЗСО.

У закладах освіти проводиться системна робота, спрямована на розвиток екологічної культури школярів. Зокрема, 48 % шкіл впровадили політику мінімізації відходів і сортування сміття, у 80 % реалізовано заходи з енергозбереження, а 61 % шкіл надають інформаційні матеріали про участь учнів в екологічних проєктах, акціях та ініціативах. На території 23 % шкіл створено дослідні ділянки, екологічні стежини, метеорологічні майданчики та "зелені класи", що сприяє практичному засвоєнню екологічних знань. Водночас у 72 % закладів освіти облаштовано середовище, яке заохочує учнів до фізичної активності та здорового способу життя: на території та у приміщеннях школи учні мають доступ до спортивного обладнання під час перерв, гри в настільний теніс тощо, у 76 % – наявні осередки, елементи інтер'єру, що зацікавлюють учнів до пізнавальної діяльності (візуалізація на стінах, підлозі, сходах, інсталяції тощо).

Напрямок 2. Система оцінювання результатів навчання учнів

У більшості шкіл, де відбулися аудити, система оцінювання результатів навчання учнів, є відкритою, прозорою та зрозумілою для них. Освітні програми 84 % ЗЗСО містять опис інструментарію оцінювання здобувачів освіти. У всіх школах оцінювання здійснюється за системою, визначеною законодавством, наявні рішення педради щодо оцінювання результатів навчання учнів НУШ за вербальною/рівневою оцінкою, щодо вибору форм, змісту та способів оцінювання результатів навчання учнів – 89 %, але менше ніж у половині шкіл (45 %) прийнято рішення щодо оцінювання результатів навчання складників вибіркового освітнього компонента (для класів, які навчаються за Державним стандартом базової середньої освіти) та предметів варіативної складової навчальних планів (для інших класів).

У річних планах роботи 89 % ЗЗСО передбачено заходи щодо моніторингу результатів навчання та розвитку здобувачів освіти, формування їх компетентностей. Однак, відстеження динаміки результатів навчання учнів з усіх предметів інваріантної складової упродовж навчального року здійснюють менше половини (38 %) ЗЗСО, 51 % – з окремих навчальних предметів, 11 % – їх не відстежують. Разом з тим у більшості закладів освіти бракує аналізу результатів моніторингу, визначення чинників впливу на отриманий результат, дієвих рішень щодо його коригування, оцінки ефективності застосованих заходів на всіх рівнях управління освітніми процесами.

За підсумками аудитів простежується позитивна динаміка щодо впровадження вчителями, зокрема і базової школи, формувального оцінювання, однак, у більшості випадків, оцінювання поки що не враховує всіх вимог компетентнісного підходу. Так, під час спостереження за навчальними заняттями використання прийомів само- та взаємооцінювання відмічено експертами на меншій половині з них.

Результати опитування учасників освітнього процесу дають підстави стверджувати, що переважна більшість учнів і батьків поінформовані про критерії, правила та процедури оцінювання результатів навчання, майже всі підтверджують справедливість і об'єктивність оцінювання.

Напрямок 3. Педагогічна діяльність педагогічних працівників

Проведені аудити показують, що вчителі здійснюють планування власної професійної діяльності, розробляють календарно-тематичне планування (КТП) відповідно до модельних та/або навчальних програм, більшість адаптують календарні плани до наявних умов (вимкнення світла, відновлення освітнього процесу після повітряних тривог тощо).

Експертами відзначено, що на більшості навчальних занять вчителі використовують види, форми і методи роботи, спрямовані на оволодіння учнями ключовими компетентностями та наскрізними вміннями. Водночас такі компетентності як підприємливість та фінансова грамотність, інноваційність формуються лише на окремих уроках.

Також у більшості шкіл педагоги не застосовували технології рівневої диференціації, проєктні та STEM технології, робототехніку. Вкрай рідко вчителі застосовують частково-пошуковий, проблемний та дослідницький методи роботи і

пропонують учням завдання, спрямовані на застосування знань у практичній діяльності.

Варто звернути увагу, що у більшості шкіл лише близько половини педагогічних працівників створюють та використовують власні освітні ресурси, ще менше мають публікації з професійної тематики у фахових виданнях, освітніх вебсайтах та оприлюднені методичні розробки. Водночас під час аудитів у переважній більшості відвіданих навчальних занять експерти відзначили, що вчителі використовували ІКТ технології: відео, тестові завдання, інтерактивні вправи, мультимедійне та/або демонстраційне обладнання, екранні та/або звукові засоби навчання, медіа ресурси та мережу Інтернет для пошуку навчальної інформації та/або виконання онлайн-завдань.

Питання впровадження в освітній процес педагогічного досвіду та інновацій, участі в дослідницькій, експериментальній, інноваційній діяльності, співпраці з іншими закладами освіти, науковими установами розглядалося на засіданнях педагогічної ради 23 % закладів освіти. Переважна більшість шкіл не здійснюють інноваційну діяльність, не заохочують учителів до проходження сертифікації та експертної діяльності, не співпрацюють з науковими установами. Лише на базі десяти (8 %) закладів освіти, що пройшли аудит, реалізуються експерименти/проекти всеукраїнського та/або регіонального рівня, зокрема: пілотування Державного стандарту базової середньої освіти, «Демократична школа», «Демократизація та партнерство закладу освіти в умовах Нової української школи», «Інноваційні школи Черкащини» тощо. Експертну діяльність здійснюють лише окремі педагоги. Так, у 38 % ЗЗСО є педагогічні працівники, які отримали відповідні сертифікати.

Позитивним є той факт, що педагогічні працівники підвищують кваліфікацію та власну педагогічну майстерність (у 92 % ЗЗСО в особових справах вчителів наявні копії документів про підвищення кваліфікації), однак у 8 % шкіл у значної частини (50 % – 60%) педагогів відсутні підтверджуючі документи.

З метою підтримки новопризначених вчителів, полегшення їхнього входження в професію у 66 (50 %) ЗЗСО організована педагогічна інтернатура, призначені педагоги-наставники, однак програма інтернатури наявна та затверджена керівниками лише в половині з них, у двох – розроблена, але не затверджена, а в 31 (47 %) – відсутня. Водночас звіт про виконання програми педагогічної інтернатури та рекомендації інтерну щодо подальших напрямів професійного розвитку відображені у протоколах засідань педради 9 (14 %) шкіл.

Напрямок 4. Управлінські процеси закладу освіти

4.1. Система планування та моніторинг діяльності ЗЗСО

У більшості ЗЗСО (62 %), де відбувся аудит, розроблені, схвалені педагогічною радою, затверджені засновником і оприлюднені на офіційних вебсайтах Стратегії розвитку. Проте у майже третині (31 %) шкіл документ не затверджений засновником, а 7 % – не здійснюють стратегічне планування власної освітньої діяльності. Більшість Стратегій розвитку (69 % ЗЗСО) містять компоненти, характерні для стратегічного планування: визначено місію, візію, стратегічні цілі та кроки їх досягнення, проведено попередній SWOT-аналіз наявних ресурсів, однак стратегії понад третини

шкіл (35 %) не враховують особливості діяльності закладу, у змісті переважає загальна інформація.

Річне планування здійснюють 100 % шкіл, однак у 18 % відсутній аналіз діяльності за попередній навчальний рік; вносять доповнення до річного плану та здійснюють його корегування менше третини (31 %) ЗЗСО. Також слід зауважити, що заходи у річному плані, спрямовані на реалізацію Стратегії закладу освіти, планують 55 % шкіл, водночас лише в 31 % передбачено конкретні кроки для підвищення якості освітньої діяльності за результатами проведення самооцінювання освітніх та управлінських процесів за попередній навчальний рік; у 55 % шкіл у змісті річного плану переважають поточні завдання.

Слід зазначити, що керівники переважної більшості ЗЗСО забезпечують функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти, аналізують та оцінюють якість освітніх і управлінських процесів, націлюють педагогічні колективи постійно удосконалювати освітню діяльність в інтересах учасників освітнього процесу.

Майже всіма закладами освіти (95 %) розроблені Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти. У Положеннях переважної більшості шкіл (80 %) визначені цілі, стратегії (політики) і процедури, компоненти забезпечення якості освіти, однак у понад третини шкіл (36 %) не розроблений інструментарій для її аналізу та оцінювання. Лише третина ЗЗСО визначає періодичність та механізм проведення самооцінювання. Значна частина шкіл (36 %) не забезпечують обговорення результатів самооцінювання з учасниками освітнього процесу. Водночас звіт про підсумки проведення самооцінювання освітньої діяльності включено до річного звіту керівника та оприлюднено на вебсайтах 59 % шкіл.

З метою покращення матеріально-технічної бази керівники 77 % шкіл, де відбувся аудит, зверталися із клопотаннями до засновника закладу освіти, а 23 % взяли участь у громадських бюджетах міста/громади для залучення додаткових джерел фінансування розроблених проєктів. Заходи щодо планування та розвитку матеріально-технічної бази передбачені у стратегічному та річному плануванні 90 % шкіл. 22 % ЗЗСО стали учасниками громадських проєктів бюджету участі міста/громади щодо покращення матеріально-технічної бази закладу освіти.

4.2. Формування відносин довіри та прозорості діяльності ЗЗСО

Слід зауважити, що значна частина керівників закладів освіти не забезпечують належним чином роботу із зверненнями громадян. Так, прийнято відповідні управлінські рішення та здійснюється аналіз дієвості вжитих заходів лише в 20 % шкіл, а в понад третині (34 %) управлінські рішення не приймаються та не здійснюються відповідні заходи реагування, що не сприяє формуванню відносин довіри та прозорості діяльності закладів освіти.

4.3. Кадрова політика та професійний розвиток учителів

Якість освіти, яку надає школа, як і успіх будь-яких змін, залежить від учителів, їх рівня професійності та майстерності, забезпеченості закладів освіти кваліфікованими педагогічними кадрами.

У більш як половині (54 %) закладів освіти, де відбувся аудит, штат педагогів укомплектовано, вакансії відсутні, усі педагогічні працівники працюють за фахом. Водночас 43 % шкіл відчують потребу в кваліфікованих кадрах, а у трьох ЗЗСО експерти зафіксували тенденцію до збільшення кількості вакантних посад.

Усі педагогічні працівники працюють за фахом у 55 % шкіл, а в 40 % є педагогічні працівники, які працюють не за фахом, але підвищили кваліфікацію з навчальних предметів (інтегрованих курсів), що обов'язкові для вивчення відповідно до річного навчального плану. Керівники 16 % шкіл не виносять на розгляд педагогічної ради питання щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

4.4. Організація освітнього процесу

Організація освітнього процесу не повинна призводити до перевантаження учнів, однак порушення гігієнічних правил складання розкладу навчальних занять зафіксовано у 27 % шкіл, зокрема не враховано чергування протягом дня і тижня навчальних занять з навчальних предметів різних освітніх галузей, а в 19 % ЗЗСО у розкладі не враховано оптимальне співвідношення навчального навантаження учнів протягом тижня. У 20 % шкіл індивідуальні заняття, факультативи проводять в основний час, а не після завершення навчальних занять. Також у висновках експертних груп зазначено про перевищення гранично допустимого навчального навантаження учнів у 15 % ЗЗСО.

45 % ЗЗСО не дотримуються колегіальності під час прийняття рішень щодо визначення вибірково-обов'язкових навчальних предметів та/або інтегрованих курсів, предметів (курсів за вибором, факультативів, індивідуальних занять та консультацій) варіативної складової навчального плану з урахуванням потреб учнів.

У переважній більшості закладів освіти розробляються індивідуальні освітні траєкторії для дітей з ООП та учнів, які навчаються за індивідуальною формою здобуття освіти за заявами батьків. Однак дещо в більше половини (53 %) наявні рішення педагогічної ради щодо схвалення індивідуальних програм розвитку, індивідуальних навчальних планів, що розробляється педагогічними працівниками у взаємодії з учнями та їхніми батьками. Наявність рішень щодо оцінювання результатів навчання учнів, для яких розроблені індивідуальні програми розвитку, індивідуальні навчальні плани зафіксовано в 41 % шкіл.

У більшості закладів освіти (72 %) варіативна складова навчальних планів містить курси за вибором, факультативи для задоволення освітніх потреб учнів і використовується на підсилення навчальних предметів інваріантної складової (72 % ЗЗСО), у 25 % шкіл – для проведення індивідуальних занять та консультацій з учнями. Водночас майже третина (31 %) шкіл не використовують варіативну складову в повному обсязі, що не сприяє реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учнів.

4.5. Академічна доброчесність

Практично у всіх закладах освіти, окрім чотирьох (3 %), розроблені Положення про академічну доброчесність, що містять передбачені законодавством норми: види академічної відповідальності педагогічних працівників та учнів за конкретні порушення академічної доброчесності (визначені в 90 % шкіл), порядок виявлення та

встановлення фактів порушення академічної доброчесності (70 % ЗЗЗСО). Переважна більшість шкіл планують та проводять заходи, спрямовані на реалізацію політики академічної доброчесності, у більшості шкіл педагогічні працівники пройшли навчання з питань забезпечення академічної доброчесності та мають відповідні сертифікати.

Керівництво та педагогічні працівники практично всіх закладів освіти забезпечують дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до своєї компетенції.

Беручи до уваги результати позапланових інституційних аудитів, проведених у 2024 році, вважаємо за доцільне під час підготовки закладів освіти до роботи в новому навчальному році зосередити увагу керівників місцевих органів управління освітою та закладів освіти на вирішення першочергових завдань:

1. Облаштування у закладах освіти споруд цивільного захисту/укриттів із вільним доступом до них осіб з інвалідністю, інших маломобільних груп населення та належними умовами для проведення навчальних занять.

2. Забезпечення фінансування засновниками варіативної складової навчальних планів закладів загальної середньої освіти, що має бути спрямована на допомогу учням в опануванні складних для самостійного опрацювання тем навчальних предметів.

3. Створення ефективної та оптимальної мережі закладів загальної середньої освіти, що забезпечують здобуття базової та профільної середньої освіти; забезпечити рівний доступ до якісної освіти учнів сільської місцевості.

4. Забезпечення бюджетного фінансування на підвищення кваліфікації педпрацівників, зокрема з питань застосування компетентнісного підходу, формувального оцінювання, STEM-технологій та інтерактивних методів навчання.

5. З метою забезпечення реалізації Концепції «Нова українська школа» створити умови для оволодіння вчителями базової школи вмій та навичок з використання компетентнісного підходу у навчанні, формувального оцінювання знань учнів, частково-пошукового, проблемного, дослідницького методів роботи і завдань, спрямованих на застосування учнями знань у практичній діяльності.

Начальник управління
інституційного аудиту

Юрій ВЕРГУН